

УКРАЇНА: РИНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ. АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Антощенко Р.В., д.т.н., доц., Антощенко В.М., к.т.н., проф.,
Галич І.В., ст. викл., Антощенко В.В., к.е.н., доц., Козлов О.С., студ.**
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

В роботі наведено аналіз ринку сільськогосподарської техніки в Україні за останні роки. Розвиток аграрного ринку в Україні неможливо без впровадження передових технологій, які передбачають використання сучасної сільськогосподарської техніки. Світові виробники сільгосптехніки вважають український ринок одним з найперспективніших в Європі та покидати його не збираються.

Постановка проблеми. Сучасне сільськогосподарське виробництво неможливе без використання відповідної техніки. Ключовим елементом аграрного технопарку є трактор. Попит на тракторну техніку залежить від здоров'я аграрного сектора держави. Український аграрний сектор продовжує відчувати брак сільгосптехніки. За оцінками Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», українські аграрії забезпечені основними видами сільгосптехніки лише наполовину. А знос парку сільгосптехніки досягає 90% [1]. Тобто український ринок сільгосптехніки насправді – бездонний.

Оновлення існуючої технічної та технологічної бази відбувається в основному завдяки імпортним поставкам. Зарубіжні виробники вважають таку ситуацію вигідною і сподіваються реалізувати у нас великі інвест проекти. На сьогодні обсяг ринку в грошовому вираженні оцінюється приблизно в \$ 600 млн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міністерство аграрної політики декларує, що проблем з технікою у аграріїв немає – для проведення комплексу осінньо-польових робіт в Україні готовність техніки в останні роки становить 98%. Всього восени в сільськогосподарських роботах задіяно близько 180 тис. тракторів і близько 228 тис. ґрунтообробних та посівних машин, говорить в повідомленні відомства.

Велика частина сільгоспвиробників приймають рішення про придбання техніки в залежності від поточної ситуації. Такі результати, а також той факт, що 20% аграріїв планують покупку техніки всього за 1-3 місяці до початку її експлуатації, кажуть про високий ступінь невизначеності на цьому ринку. Як результат, виробники техніки змушені завозити частину обладнання на склад, щоб не втратити своїх клієнтів і частку на ринку [2].

На динаміку продажів сільгосптехніки має вплив комплекс чинників, в тому числі військові дії, девальвація гривні, ймовірність введення мит на імпорт сільськогосподарського обладнання і ціни на аграрну продукцію. З

огляду на все перераховане вище, очікувати зростання продажів тракторів і комбайнів не варто. Серед фермерів уже зараз спостерігається тенденція поступового перерозподілу часток ринку від малої до великої техніки. На прискорення такого перерозподілу може вплинути ситуація з землею – будуть чи ні вводити обмеження на зростання земельних банків.

Аграрії зараз віддають перевагу не дуже дорогій техніці для обробки землі. При цьому дорогі покупки (наприклад, нові комбайни) фермери поки відклали до кращих часів. Все більш уважніше вони вивчають питання оренди техніки, а також ремонт існуючої. Керівництво Міністерства аграрної політики заявляє про амбітні плани щодо спільного виробництва сільгосптехніки в Україні. Заяви залишаються заявами. Планам випускати у нас комбайни спільно зі світовими лідерами Claas та John Deere поки не судилося збутися. Під питанням також залишається і спільне виробництво в Україні білоруської сільгосптехніки.

Метою статті є проведення аналізу ринку сільськогосподарської техніки за останні роки, та його перспектива.

Основна частина. Домінуюче становище на ринку з часткою понад 50% займають Німеччина і США. Незважаючи на всю складність політичної ситуації і падіння продажів, світові лідери з виробництва техніки не скорочують дилерські і філіальні мережі, а навіть навпаки. Займаються розвитком мереж в Україні такі гіганти, як John Deere та Case. Окремі компанії вирішили провести розпродаж стоків за фіксованим курсом. Для стимулювання попиту деякі виробники, наприклад, Manitou, запустили спільно з дилерами програму «Trade-in» для українського ринку. Всі разом ці процеси імітують життя ринку [3].

Зростання на світовому ринку тракторів триває. Зокрема, в США за перші п'ять місяців 2018 р. було продано 96736 шт. тракторів, що на 5% більше, ніж в минулому році за той же період (91154 шт.). При чому з них 31 тис. – це повнорозмірні трактори, а останні 65,7 тис. – міні-трактори до 40 к.с.

За даними Європейської федерації сільськогосподарської техніки в 2017 р в 30 європейських країнах було продано 161235 тракторів, що на 12,8% більше, ніж роком раніше. Зростання склало від 5,7% в Іспанії до 22,9% в Данії (тільки у Франції число нових реєстрацій скоротилося на 2,2%) [4].

Збільшився продаж тракторів майже всіх класів потужності. Особливим попитом користувалися трактори потужністю 100-150 к.с. Продажі тракторів потужністю понад 300 к.с. залишаються стабільними. У 2018 року виробники сільгосптехніки очікують подальшого зростання європейського ринку.

В Україні спостерігається схожа тенденція: за даними Державної служби статистики України, за весь 2017-й рік сільськогосподарські підприємства купили 3688 тракторів західного виробництва. Зростання щодо 2016-го року складає 34,5 відсотка. Середня ціна одного агрегату склала 2 млн гривень. Найбільша кількість покупок припала на трактори з потужністю від 60 до 100 кВт (+1489 од., + 36,1% до 2016 року) і на трактори з потужністю понад 100 кВт (+1782 од., + 18,4% до 2016 року).

За даними Державної фіскальної служби України, в країні суттєво виріс

імпорт сільськогосподарської техніки. За період із 1 січня 2017 року по 30 листопада 2017 року було імпортовано обладнання для сільського господарства та техніки оброблення ґрунту на суму \$305,274 млн (табл. 1).

Таблиця 1 – Вартість імпортованої сільськогосподарської техніки

Країна походження	Сумарна вартість, \$ млн.	
	2016 р.	2017 р.
Німеччина	92,470	122,412
США	57,513	68,633
Франція	17,069	22,948
Інші	77,450	91,281
Разом	244,502	305,274

При цьому, було імпортовано на суму \$468,636 млн машин і механізмів для збирання, обмолоту сільськогосподарських культур, газонокосарок та сінокосарок, машин для сортування яєць, плодів або інших сільськогосподарських продуктів (табл. 2).

Таблиця 2 – Вартість імпортованих машин та обладнання

Країна походження	Сумарна вартість, \$ млн.	
	2016 р.	2017 р.
Німеччина	145,610	181,597
США	68,129	69,140
Бельгія	56,041	64,712
Інші	137,982	153,187
Разом	407,762	468,636

Імпорт виріс, отже й купували аграрії в основному закордонну техніку, а як же тоді програма компенсації, чи була вона вдалою?

Причому в 2017 році основними покупцями тракторів, сівалок та інших агрегатів були не великі холдинги, а господарства з земельними наділами близько 4-10 тис. га. Потреба невеликих і середніх господарств по оновленню парку техніки сягає 90%.

Що купують? Так як зростає імпорт, значить, купують закордонну техніку. За оцінками аналітиків ринку, третина імпорту становить продукція Мінського тракторного заводу (Білорусь). Нарівні з ними йдуть поставки корпорації CNH (Нідерланди) з брендами New Holland та Case, третє місце належало компанії John Deere (США) з часткою ринку 22%. Сегмент енергонасичених тракторів традиційно займають три компанії: John Deere (США), CNH (Нідерланди), AGCO (США).

В останні роки все більше вітчизняних господарств почали замовляти агрегати із сучасною комплектацією, яка включає системи навігації, телеметрії, автоматичного водіння і т.д. Основними вимогами українських аграріїв до

агрегатів зараз є поєднання ціни, надійності, технологічності.

За експертними оцінками, збільшився попит на моделі потужністю 100-240 к.с. Раніше у цій ніші, особливо в сегменті 80-120 к. с., безроздільно домінувала продукція білоруського державного підприємства «МТЗ-Холдинг». Наразі ситуація змінилася, адже вкладення у більш сучасний і економічний агрегат себе окуповує.

Щодо вибору ґрунтообробної техніки, то через засуху та зміни клімату все більше господарств переходять від традиційної системи обробітку ґрунту до mini-till та no-till [4]. Тому й частка агрегатів, призначених для таких технологій, невпинно зростає.

Узагалі, ринок сільгосптехніки як у світі, так і в Україні поволі стабілізується, а рівень продажів зростає. Одразу кілька світових брендів відзвітували про прибутки у першому півріччі року, що минув. І якщо техніка для землеробства у світі продається гірше, то агрегати для тваринництва та кормозаготівлі дають компаніям непоганий прибуток.

В Україні на сьогодні працює найбільш значимий виробник сільськогосподарських тракторів – ПАТ «Харківський тракторний завод» (ХТЗ). За 2017 рік ХТЗ випустив майже 800 тракторів, в 2018 році збільшив експорт сільгосптехніки власного виробництва вдвічі. Основними імпортерами продукції стали Польща, Болгарія, Румунія, Литва, Грузія, Молдова, Казахстан, Вірменія і Нова Зеландія. За два роки роботи в складі групи DCH Олександра Ярославського ХТЗ відродив виробництво і запропонував ринку сучасну модернізовану техніку, яка володіє критично важливими характеристиками для сільського господарства [5, 6]. Інвестиції групи DCH в модернізацію ХТЗ – багатомільйонна довгострокова програма, яка дозволила створити техніку, яка дійсно цікава ринку. А експорт – найкращий індикатор цього успіху. Також зазначається, що на сьогоднішній день ХТЗ почав роботу над розробкою нових технологій обробітку ґрунту.

Чи купують українську сільгосптехніку? Так, завдяки постановам Кабінету міністрів. В Україні покупка вітчизняної техніки українськими аграріями стимулюється за рахунок державної підтримки – уряд встановив, що при покупці української техніки аграрій отримує компенсацію в розмірі 25% її вартості [7]. Для фермерів в цьому році діє екстра знижка ще + 15%, тобто сумарно техніка для них виходить на 40% дешевше. ХТЗ повідомив, що за 2017 рік при діючій компенсації в 20% він продав 87 тракторів на суму 127,7 млн. грн. Для отримання компенсації за придбану українську техніку, вона повинна відповідати вимозі щодо локалізації виробництва в Україні на рівні не менше 45% в 2018 році.

Частка українських тракторів на ринку становить до 10%, однак відрізняється за сегментами: серед малих тракторів частка досягає 30%, а серед тракторів потужністю від 200 к.с. української техніки просто немає. При цьому серед тракторів потужністю до 50 к.с. на українському ринку до 80% займає китайська техніка, а серед тракторів потужністю від 50 до 200 к.с. 90% ринку «тримає» виробник з Білорусі.

За результатами державної підтримки в 2017 році компенсацію отримали

96 ферм, 149 одиниць техніки і обладнання було придбано та \$ 439 тис було компенсовано. Крім того, у 2018 році державна підтримка для фермерів продовжувала діяти, включаючи придбання сільськогосподарської техніки.

На перших позиціях в списку підприємств, техніку яких можна купити з компенсацією, на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі України <http://www.me.gov.ua> – Харківський тракторний завод, що випускає сільськогосподарські трактори різних модифікацій, колісні і гусеничні, потужністю від 35 до 180-190 к.с. і запасні частини до них, а також посівну і ґрунтообробну техніку «Лозівських машин».

ХТЗ давно вже не єдиний виробник тракторів в Харкові. «Сталевих коней» марки «Слобожанец» (серія ХТА) випускає «Слобожанська промислова компанія», яка на тракторному ринку наступає на п'яти ХТЗ.

Незважаючи на урядові компенсації за вітчизняні машини, абсолютно чітко проявляється найактивніша орієнтація лобістів на зарубіжну сільськогосподарську техніку.

В даний час співвідношення в Україні імпортової та вітчизняної техніки становить 30% на 70% відповідно, але зарубіжні дилери бачать перспективу до зростання частки іноземної продукції, завдяки її інноваційності та більшій продуктивності. Прогнозується, що в 2018 році це співвідношення складе 40% на 60%, а рано чи пізно зміниться до 50% на 50%.

Звертає увагу на ажіотажний попит на сільгосптехніку і вітчизняний бізнес навіть в плані створення нових спільних виробництв.

У Харківській області за 2017 рік придбано 246 тракторів (зростання на 30%). За кількістю куплених тракторів наш регіон займає третє місце після Одеської (зростання на 55%) та Вінницької областей (зростання на 79,6%).

Це говорить про те, що в міру того, як економіка України все більше і більше стає аграрною, попит на сільськогосподарську техніку зростає.

Однак, якщо спробувати врахувати безліч малопотужних тракторів китайського походження (які у нас, на відміну від США, далеко не завжди враховуються), на думку ряду експертів, до 3,6 тис. машин сміливо можна додати ще 8-10 тис.

В Україні, після рекордного 2017-го року, в 2018 році спостерігалася деяка стабілізація зростання ринку тракторів. До жовтня 2018 року Україна ввезла 70211 тракторів на \$ 451,4 млн. За той же період часу за межі України було реалізовано 1061 трактор на \$ 6,249 млн. Більшість тракторів (78%) було імпортовано з Китаю, а експортовано (63%) – до Білорусі.

А в 2019-му році очікують, що ринок тракторів іноземного виробництва в Україні сягне 4000 одиниць, і зростання буде продовжуватися надалі. Таким чином, найближчим часом нас очікує смуга рекордів по реалізації західної, високотехнологічної сільгосптехніки в Україні – власне, як і в усьому цивілізованому світі.

Також, за період січня-серпня 2018 року в Україні було виготовлено 1652 трактори, 1697 плугів, 1512 плугів відвальних, 1964 розпушувачі та культиватори, 1334 дискових борін, 3216 борін, 1939 сівалок, 28 зернозбиральних комбайнів, 3349 причепів та напівпричепів.

На українському ринку в 2018 році відбулося багато важливих змін, зокрема, повернувся фінський бренд Valtra. Першими на українських полях з'явилися трактори Valtra T-серії: T194 Active і T234. Вибір цих моделей пояснили тим, що в Україні динамічно розвивається сегмент 200-сильних тракторів. Трактор Valtra A95 оснащений 4-циліндровим двигуном Agco Power з об'ємом 4,4 л і потужністю 103 к. с. Механічна трансмісія Powershift має три діапазони, в кожному з яких 4 робочих швидкості.

Гусеничний трактор Fendt 1159MT. Гусенична система приводиться в дію завдяки силі тертя між поверхнями задньопривідних коліс і внутрішньою поверхнею гусениці. Крім того, одним з відмінностей такого трактора є наявність середніх коліс.

400-сильний трактор Massey Ferguson 8737S. Це оновлена модель трактора MF8737, яка має новий дизайн, збільшену кількість опцій і вдосконалену систему управління.

На ринку України з'явився «Січеславський тракторний завод», який представив 110-сильний трактор «Січеслав-1104». Модель 1104 має 4-циліндровий 110-сильний дизельний двигун Deutz, 150-літровий бак, кліренс 380 мм і 45-літрову гідросистему.

Вітчизняний трактор Слобожанец ХТА-250-30 виробництва «Слобожанського промислової компанії», оснащений турбодизельним двигуном Iveco N67 ENTX 20.00 потужністю 238 к. с., має 12 передач переднього ходу (від 4,07 до 32 км/год) і 4 передачі заднього ходу (від 6,14 до 9,7 км/год).

Комбайн Claas Lexion 770 потужністю 524 к. с. Серед особливостей агрегату: двигун Perkins, об'єм бункера – 12800 л, і система очищення Jet Stream. «Фішкою» цієї моделі є Auto Crop Flow – захист систем обмолоту, сепарації і подрібнення незернової частини врожаю від перевантаження і забивання.

«Херсонський машинобудівний завод» випустив перший комбайн власного виробництва Skif-280 Superior. Зернозбиральний комбайн Skif-280 Superior є аналогом комбайна Sampo Rosenlew SR 3085 Superior, який випускає фінська компанія Sampo-Rosenlew.

Висновки. Необхідно зауважити, що розвиток аграрного ринку в Україні неможливий без впровадження передових технологій, які передбачають використання сучасної сільськогосподарської техніки. Світові виробники сільгосптехніки вважають український ринок одним з найперспективніших в Європі та покидати його не збираються.

Список використаних джерел

- 1 Українські аграрії забезпечені основними видами сільгоспмашин лише на 50%. Режим доступу – <http://agro-business.com.ua>.
- 2 Антощенко В. М., Антощенко Р. В., Гуртов А. П., Станіславенко Д. В. Огляд Українського ринку тракторів потужністю 260-390 к.с. Механізація сільськогосподарського виробництва: Вісник ХНТУСГ. – Х.: ХНТУСГ, 2014. – Вип. 148. – С. 258-262.

- 3 «Trade-In» Manitou: обменяйте свой старый погрузчик на новый! Режим доступа – <http://agropravda.com/news>.
- 4 Высочкина Л. И., Высочкина Т. Н. Поверхностный полив при использовании технологии no-till и mini-till //Сборник научных трудов Sworld. – 2012. – Т. 7. – №. 4. – С. 81.
- 5 Шаповалов Ю. К., Мельник В. І., Антощенко Р. В. та ін. Результати експериментальних досліджень тягової динаміки трактора ХТЗ-242К //Інженерія природокористування. – 2018. – №. 1 (9). – С. 6-15.
- 6 Шаповалов Ю. К., Мельник В. І., Антощенко Р. В. та ін. Результати експериментальних досліджень тягової динаміки чотирьох гусеничного трактора ХТЗ-280Т // Вісник ХНТУСГ імені Петра Василенка. – Харків, 2018. Вип. 190. С. 243-250.
- 7 Державна підтримка сільського господарства: урядові програми 2018. Режим доступу – <http://dotacii.minagro.gov.ua>.

Аннотация

УКРАИНА: РЫНОК СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ. АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Антощенко Р.В., Антощенко В.Н., Галич И.В., Антощенко В.В.,
Козлов А.С.

В работе приведен анализ рынка сельскохозяйственной техники в Украине за последние годы. Развитие аграрного рынка в Украине невозможно без внедрения передовых технологий, предусматривающих использование современной сельскохозяйственной техники. Мировые производители сельхозтехники считают украинский рынок одним из самых перспективных в Европе и покидать его не собираются.

Abstract

UKRAINE: AGRICULTURAL EQUIPMENT MARKET. ANALYSIS AND PERSPECTIVES

R. Antoshchenkov, V. Antoshchenkov, I. Galich, V. Antoschenkova A. Kozlov

The paper presents an analysis of the agricultural machinery market in Ukraine in recent years. The development of the agrarian market in Ukraine is impossible without the introduction of advanced technologies involving the use of modern agricultural technology. Global agricultural machinery manufacturers consider the Ukrainian market one of the most promising in Europe and are not going to leave it.